

plent. Advocati reo assistunt scriptis et verbo, et etiam procuratori in curia agenti.

Quisque valet sua ipse negotia tractare; si autem nolit, aut impediatur, liberum ipsi relinquitur ut ea gerenda committat procuratori. Constitui possunt procuratores clerici, aut sæculares, quod etiam de advocatis dicimus, nisi intercesserit decretum superioris, vel localis consuetudo, in contrarium. « Non « indiscrete iudex censetur egisse, procuratorem laicum ad « agendum vel defendendum in causis spiritualibus admittendo, « ait Bonifacius VIII; cum regulariter qui non prohibetur ex « presse ad exercendum procuratoris officium, idoneus debeat « reputari. » Cap. I, DE PROCURATORIBUS, lib. I, in viº. Jure communi excluduntur ab officio procuratoris, infames, excommunicatione majori innodati, minores viginti quinque annis, religiosi demum, qui, nisi id exposcat sui monasterii utilitas, et mandatum aut licentiam a Prælato habuerint, non possunt, ne in foro quidem ecclesiastico, procuratoris officium obire, ut supponitur in cap. *Ex parte tua*, 2, DE POSTULANDO, lib. I Decret.¹. Cæteri omnes, jure communi, admitti possunt in utrumque officium procuratoris et advocati; verumtamen Episcopi jus certum habent statuendi conditiones et præsertim, ut clericis committantur negotia tractanda in curia ecclesiastica, laicis omnino exclusis, si ratio temporum et locorum id postulerit.

¹ Cf. Reiffenstuel, Schmalzgrueber, Pirhing in titulum xxxvii, DE POSTULANDO, et in tit. xxxviii, DE PROCURATORIBUS.

SECTIO IIª

DE COMPETENTIA FORI ECCLESIASTICI.

*646. — Forum ecclesiasticum dicimus ipsam jurisdictionem Ecclesiæ, seu potestatem ipsi propriam cognoscendi et pronuntiandi de causis quæ ad ordinem spiritualem referuntur¹. Totum proinde distinguitur forum quotuplex est jurisdictio: forum *internum* et *externum*, forum *voluntarium* et *contentiosum*.

Forum internum ordinatur ad regimen conscientiæ. Dicitur forum sacramentale, vel simpliciter internum, prout exercetur intra sacrum tribunal pœnitentiæ vel extra confessionem. Forum externum ordinatur ad regimen societatis christianæ. Vocatur voluntarium vel contentiosum, prout superior exercet alterutram jurisdictionem, voluntariam aut contentiosam (nº 278). In præsentī, de foro contentioso potissimum agimus; et dicendum nobis est, tum de competentia fori externi in genere, quousque extendatur, quodnam sit illius objectum et subjectum; tum de competentia respectiva judicum in specie, ut statuatur regulæ canonicæ quibus definitur et circumscribitur singulorum jurisdictio.

¹ *Forus*, genere masculino, designat locum quo lites aguntur. Cap. *Forus*, 10, DE VERBORUM SIGNIFICATIONE. Consessus judicum sæpius vocatur *Auditorium*; in curia Romana dicitur *Consistorium*, quando S. Pontifex præsidet conventui Cardinalium.

ARTICULUS I. — DE POTESTATE JUDICIARIA ECCLESIE.

*647. — 1° *Utrum Ecclesia habeat potestatem judicariam in foro externo contentioso?*

Potestas judiciaria fori contentiosi tria complectitur : jus definiendi causas ecclesiasticas de quibus litigatur; obligationem reo impositam se sistendi coram iudice, ipsique obsecrandi; jus tandem cogendi reum, si damnatus sit, ut pœnam ipsi inflictam subeat.

Potestatem his conditionibus expeditam Ecclesiæ competere negaverunt novatores quorum opiniones in 1^a parte exposuimus (n° 61). Contra illos statuitur, cum omnibus doctoribus catholicis :

PROPOSITIO. *Ecclesia potest, jure proprio, ferre sententias quæ suum effectum sortiantur in foro tam contentioso quam voluntario, reo etiam invito.*

Prob. 1° *Divina Christi ordinatione.* Verba Christi : *Quæcumque alligaveritis... quæcumque solveritis...* ad utrumque forum internum et externum, seu voluntarium, seu contentiosum, referuntur; siquidem declarant, absque ambiguitate et distinctione, Deum ratihabitorum in cœlis sententias quas primi pastores protulerint in terra; ligaturum et solutorum quæ alligaverint aut solverint in Ecclesia, in ordine ad finem supernaturalem. Ergo, dummodo suam actionem non protendant ultra fines sacris traditionibus, vel ipsa natura rerum, præfinitos, valent ferre sententias quæ effectum sortiantur in foro externo, reo etiam invito. — Idem sequitur ex aliis verbis Christi : *Si peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum... si autem te non audierit, adhibe tecum unum vel duos testes... si non audierit eos, dic Ecclesiæ; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus et publicanus.* Habemus

in hoc textu omnia quæ sunt iudicii propria : accusatorem, reum, iudicem, causæ cognitionem, sententiam, coercionem. Causa defertur ad pastores Ecclesiæ, uti iudices; reus adducitur coram tribunali, adsunt testes, profertur sententia, et tandem reus, si non obtemperaverit, separatur a communione publica Ecclesiæ, a fidelium consortio, quæ cuncta indicant forum contentiosum.

2° *Praxi apostolorum.* Apostoli usi sunt potestate judiciaria, et regulas insuper dederunt quas in hujus juris exercitio sequi debeant pastores. S. Paulus excommunicavit incestuosum Corinthi; præcepit, in epistola quæ est ad Thessalonicenses, ne fideles se admisceant illis qui non obtemperaverunt ipsius mandatis; alibi admonet Timotheum quod tradiderit Hymæneum et Alexandrum Satanæ, in pœnam blasphemiorum; ad eundem scripsit ne accusationem reciperet contra presbyterum, nisi sub duobus vel tribus testibus. Similia egit S. Joannes in epistola III^a, ubi conqueritur de ambitione et invidia Diotrophes cujus opera mala *commonebit*, si venerit ad Ecclesiam in qua Diotrophes primatum affectat. Quis non videat in hac agendi ratione exercitium potestatis judiciariæ?

3° *Traditionibus Ecclesiæ.* Primi pastores, exemplo et monitis apostolorum instructi, adhibuerunt formas fori contentiosi, ab ipsis initiis Ecclesiæ, antequam jus humanum mutuari possent a principe sæculari. Duo testimonia conferre satis erit, alium e Tertulliano, alterum e S. Cypriano. « Coimus in cœtum, ait Tertullianus... Ibidem fiunt exhortationes, castigationes, et censura divina. Nam et iudicatur magno cum pondere, ut apud certos de conspectu Dei; summumque futuri iudicii præiudicium est, si quis ita deliquerit ut a communicatione orationis et conventus, et omnis sancti commercii relegatur. » (*Apologet.*, cap. xxxix.) S. Cyprianus mandavit ad Cornelium : « Cum statutum sit omnibus nobis, ut uniuscujusque causa illic audiatur ubi crimen est admissum... oportet utique eos quibus præsumus non circumcursare, nec

« Episcoporum concordiam cohærentem sua subdola et fallaci
« temeritate collidere, sed agere illic causam suam ubi et accu-
« satores et testes sui criminis possunt. »

Multa hujusmodi referunt *Constitutiones apostolicæ*, ex quibus in aperto est Ecclesiam prioribus sæculis usam fuisse jurisdictione coercitiva in foro externo. Auctor libri fuse exponit ordinem qui suo ævo servabatur apud judicem ecclesiasticum, diem judiciorum, modum quo adducebantur et deponebant testes, pœnas in calumniatores inferendas, moderamen tenendum in castigatione rei : « Nec de omni peccato idem iudicium
« pronuntietis ; sed de unoquoque suum, singulis delictis, tum
« parvis, tum magnis, multa prudentia judicetis... Alios solis
« minis et terroribus, alios mulctatione largiendi pauperibus,
« rursus alios jejuniis comprimes : item alios ex Ecclesia ejicies
« pro magnitudine et gravitate criminis. » (Lib. II *Constitutionum*, cap. XLVIII.)

4° *Definitionibus Sanctæ Sedis*. Joannes XXII condemnavit, uti erroneam et hæreticam, hanc propositionem Marsilii Patavini, « quod Papa vel tota Ecclesia simul sumpta nullum hominem quantumcumque sceleratum potest punire, punitione
« coercitiva, nisi imperator daret eis potestatem. » (Bulla *Licet juxta doctrinam*, an. 1327.) Benedictus XIV proscriptit librum gallice scriptum : *Principes sur l'essence, la distinction et les limites des deux puissances spirituelle et temporelle*, auct. Laborde, cui maxime exprobat quod « collatam a
« Christo Domino Salvatore nostro Ecclesiæ suæ potestatem,
« non solum dirigendi per consilia et suasiones, sed etiam
« jubendi per leges, et devios contumacesque exteriori iudicio
« et salubribus pœnis coercendi atque cogendi, labefactet, convellat, et prorsus eliminet, ecclesiasticum ministerium ita
« sæculari dominationi subjiciens, ut ad hanc spectare pronuntiet de externa omni ac sensibili gubernatione cognoscere ac
« judicare. » (Breve *Ad assiduas*, an. 1755.) Eandem doctrinam in synodo Pistoriensi renovatam damnavit Pius VI. his

verbis : « Propositio affirmans *abusum fore auctoritatis Ecclesiæ*, transferendo illam ultra limites doctrinæ et morum,
« et eam extendendo ad res exteriores et per vim exigendo
« id quod pendet a persuasione et corde ; tum etiam, multo
« minus ad eam pertinere exigere, per vim exteriorem, subjectionem suis decretis, quatenus indeterminatis illis verbis :
« extendendo ad res exteriores, notet velut abusum auctoritatis Ecclesiæ, usum ejus potestatis acceptæ a Deo, qua usi
« sunt et ipsimet Apostoli in disciplina exteriori constituenda
« et sancienda, hæretica. Qua parte insinuat Ecclesiam non habere auctoritatem subjectionis suis decretis exigendæ, aliter
« quam per media quæ pendent a persuasione ; quatenus intendat Ecclesiam non habere collatam sibi a Deo potestatem,
« non solum dirigendi per consilia et suasiones, sed etiam
« jubendi per leges, ac devios, contumacesque exteriori iudicio ac salubribus pœnis coercendi, atque cogendi, ex Benedicto XIV in Brevi *Ad assiduas*, inducens in systema alias
« damnatum ut hæreticum. »

5° *Ratione theologica*. Essentiale est societati externæ cui præsumunt legislator et magistratus, ut habeat tribunalia erecta ad solutionem dubiorum, ad litium et dissidiorum conclusionem, ad cohibitionem pravorum qui ordinem publicum sua temeritate perturbant. Societas quæ hoc jure ad sui tuitionem privaretur, subsistere non posset. Ergo certo certius est hanc eandem potestatem inesse in Ecclesia, siquidem Christus composuit societatem perfectam.

In eam sententiam consentiunt omnes catholici, ne iisdem exceptis qui propensiores se exhibuerunt ad restringendum jura exteriora Ecclesiæ. « L'Église, ait Fleury, a par elle-même
« le droit de décider les questions de doctrine, soit sur la foi,
« soit sur la règle des mœurs... Elle a le droit d'établir des pasteurs, et elle peut les destituer, s'il est nécessaire... Elle
« a le droit de corriger tous ses enfants, leur imposant des pénitences salutaires, soit pour les péchés secrets qu'ils con-

« fessent, soit pour les péchés publics dont ils sont convaincus. « Enfin, l'Église a le droit de retrancher de son corps les membres corrompus, c'est-à-dire les pécheurs incorrigibles qui pourraient corrompre les autres. Voilà les droits essentiels de l'Église, dont elle a joui sous les empereurs païens, et qui ne peuvent lui être ôtés par aucune puissance humaine. » (*Institutions au droit ecclésiastique*, liv. II, chap. I.)

Quæ sint salubres pœnæ quibus Ecclesia coercere valeat pervicaces, fusius expendemus infra, ubi de Pœnis irrogandis. Concludimus in præsentî, ex traditionibus et definitionibus ecclesiasticis, primos pastores posse condemnare delicti reos judicio exteriori; censuram publicam illis inurere; eos relegare a consortio fidelium ne conventibus ecclesiasticis intersint ac divinis officiis communicent, vim etiam adhibendo, si opus sit, ut repellantur qui, invito pastore, sacris adesse præsumerent; clericos contumaces e suo gradu, dignitate et beneficiis, dejicere, ut in illorum locum alii substituantur. In his, et aliis similibus, potissimum se exerit auctoritas coercitiva Ecclesiæ (n° 753, 754).

648. — II° Quodnam sit objectum potestatis judiciariæ Ecclesiæ?

Objectum potestatis judiciariæ idem est ac potestatis doctrinalis, legislativæ et administrativæ; hæc enim cuncta eodem jure reponuntur, in eundem finem conspirant. Itaque :

I. Ecclesia habet exclusive jus sententias ferendi de *causis, sive juris sive facti personalis, quæ sunt ordinis spiritualis...* hujusmodi sunt quæ respiciunt ad fidem, sacramentorum valorem et administrationem, cultum divinum, observantiam præceptorum divinatorum quibus informatur vita christiana, officia personalia clericorum, Ordinum religiosorum approbationem, regulas et vota... Hæc cuncta, si ratione sui ac finis proximi considerentur, sunt solius fori ecclesiastici, quia non ad alium finem directe ordinantur quam ad finem supernaturalem.

Magistratus sæcularis qui se immiscere præsumit hujusmodi negotiis spiritualibus, sua potestate abutitur, fines naturales ordinis civilis excedendo, nisi tamen in id consentiat Ecclesia. SS. Pontifices, concilia et Episcopi, laudibus quidem extulerunt christianos principes qui multa sapienter præscripserunt in disciplina etiam canonica, de ipsorum pastorum consensu, ipsius Ecclesiæ votis obsecundando; graviter vero conquesti sunt libertatem ecclesiasticam vi oppressam, quando principes præsumpserunt invadere sacra jura, statuendo sponte sua, et auctoritate propria, de negotiis ordinis spiritualis.

Abstrahimus ab ordinationibus accidentalibus politiæ quas auctoritas sæcularis statuere necessarium ducit, quo cærtius removeantur occasiones periculosæ perturbationis publicæ, et de quibus dicitur in articulo 1° concordati an. 1801 : « Cultus publicus erit, habita tamen ratione ordinationum quoad politiam quas gubernium pro publica tranquillitate necessarias existimabit. »

649. — II. Ecclesia jus habet pronuntiandi de *rebus mixtis, quatenus ad suum finem referuntur.*

Res mixtas dicunt canonistæ ea quæ, licet sua origine sint sæcularia, sub quodam tamen respectu respiciunt etiam ad forum ecclesiasticum, et vicissim, res, sua natura ecclesiasticas, quæ, sic statuente jure, in utroque foro agitari possunt, ita ut sit *locus præventioni*, ut aiunt : id est, judex qui prior hæc ad suum tribunal adduxit, sive laicus sit, sive clericus, non possit ab altero impediri quominus de iis suam sententiam proferat¹. *Res mixtas*, alio modo, plures appellant causas quæ, pro vario respectu quo considerandæ veniunt, ratione proxima ad utrumque simul forum ecclesiasticum et civile reducuntur. Res hujusmodi *annexas* etiam dicemus, quia ex duobus veluti elementis componuntur, altero ordinis ecclesiastici, altero ordinis civilis.

¹ Cf. Engel in tit. DE FORO COMPETENTI, § 11, n° 67, 68. — Reiffenstuel, ibidem, n° 151-158.

Non sunt apud nos, in statu præsentis, res fori mixti quæ dent locum præventioni sensu mox exposito; sed plurima sunt quæ, natura sua ad utrumque forum, diversa ratione, referuntur. Citare sufficiat, exempli gratia, causas personales, matrimoniales et beneficiale.

Causæ personales clericum, aliæ clericum qua talem, aliæ qua civem afficiunt. Priores sunt fori ecclesiastici; posteriores fori sæcularis, in regionibus ubi, ex assensu saltem tacito Ecclesiæ, non amplius subsistunt immunitates personales clericorum (nº 363).

Causæ matrimoniales, aliæ substantiam vinculi conjugalis attingunt, aliæ effectus civiles qui connectuntur matrimonio. Sub priori respectu, matrimonium recensetur inter res spirituales, quia connubium est contractus, divina institutione formatus, ad morum sanctitatem, et sublimatus ad dignitatem sacramenti. Idecirco concilium Tridentinum definivit causas matrimoniales spectare ad iudices ecclesiasticos; quod SS. Pontifices interpretandum censuerunt in sensu exclusivo, quod nimirum ad solos iudices ecclesiasticos pertineat pronuntiare de validitate matrimonii christianorum. Sub altero autem respectu, matrimonium est res temporalis, quapropter iudicis sæcularis est lites exortas de dote et regimine communitatis, de successione, de bonorum administratione, dirimere.

Causæ beneficiale proprie dictæ, seu quæ directe referuntur, tum ad institutionem, unionem, divisionem, collationem officii spiritualis; tum ad jus adipiscendi bonum temporale ecclesiasticum officio spirituali annexum, regimen et usumfructum ejusdem boni ad præscriptum sanctorum canonum, sunt per se fori ecclesiastici, quia, vel ex suamet natura sunt mere spirituales, vel sunt rei spiritualis accessorium et consecarium, atque consequenter idem forum sortiuntur. Servandæ sunt tamen regulæ de quibus convenit inter utramque potestatem in concordatis. Causæ quæ ad bonum temporale, qua tale, referuntur, abstrahendo a ratione officii et beneficii ecclesiastici,

v. g., quæ moveri possunt de servitutibus, hypothecis, oneribus realibus, ordinationibus politiæ ruralis et urbanæ, sunt fori civilis, in regionibus ubi non subsistunt immunitates reales.

Graves olim ortæ sunt difficultates Ecclesiam inter et iudices sæculares circa possessorem et petitorum in materia beneficiale. *Possessorium* nuncupatur processus in quo disputatur de possessione adipiscenda, vel retinenda, vel recuperanda, quod importat fruitionem bonorum temporalium et exercitium functionum spiritualium. *Petitorium* dicitur actio ad vindicandum jus permanens ad aliquod beneficium, in qua scilicet non agitur solum de possessione et prærogativa facto possessionis connexis, sed de jure in re, vel ad rem beneficiale. Ab initio, neutrum, nec possessorem, nec petitorium deferebatur ad magistratus civiles; postea vero possessorem fuit usu devolutum ad illorum tribunal, sive causam usurpaverint magistratus, sive, quod verisimile arbitramur, res fuerit concordi animo ita constituta inter Episcopos et Reges, ut efficacius reprimerentur, brachio sæculari, invadentes beneficia jam legitimo titulari asserta, vel perturbantes contra fas possessionem pacificam. SS. Pontifices Martinus V, Eugenius IV, Leo X, hanc consuetudinem, in partibus Galliarum ubi a diuturno tempore inducta fuerat, custodiri annuerunt, declarando pœnas jure canonico sancitas contra confugientes ad magistratum sæcularem, in causa possessorem, non habere locum in Gallia et Delphinatu, hac tamen adhibita restrictione: « Per hoc nullum jus, « seu jurisdictionem in præmissis cognoscendi, regi de novo « acquiri volumus, sed antiquum, si quod habeat, conservari¹. » Paulatim, labentibus annis, jurisdictio magistratum protensa est ad petitorium, ob maximam rerum connexionem et exinde graviter labefactam scimus auctoritatem Ecclesiæ, et libertatem ordinis clericalis in causis maxime spiritualibus. « C'est

¹ Gohard, *Traité des bénéfices*, tom. VII, pag. 279-281.

« une maxime générale, *ait* Pey, qu'on a appliquée non-seulement en matière de dime et de bénéfice, mais à tous les « droits spirituels, droit de juridiction, droit d'exemption, droit « de collation ; droits honorifiques, pouvoir de prêcher, d'ad- « ministrer les choses saintes, de visiter les paroisses, et à « toutes les fonctions sacrées. En conséquence, tout a été « porté devant les tribunaux laïques, sous la forme du posses- « soire¹. »

650. — III. Ecclesia non habet, jure divino, potestatem judicariam in *res mere temporales, qua tales*; præcipere tamen potest ea quæ, in usu rerum temporalium, necessaria sunt ad finem supernaturalem, et vetare quæ eidem ordini sunt contraria ; quamobrem de temporalibus, sub eo respectu consideratis, judicare potest.

Ratio primæ partis deducitur e distinctione utriusque societatis, religiosæ et civilis.

Ratio secundæ partis deducitur e relatione quam usus rerum temporalium habet ad finem supernaturalem, prout consentit cum lege divina, vel ab ea dissentit. Nemo catholicorum dubitat quin Ecclesia, pro officio quod a Christo Domino suscepit nos docendi et regendi in ordine supernaturali, possit, imo debeat, ratione habita circumstantiarum : 1° nos docere cum summa auctoritate quid licitum, quid vetitum sit lege divina in usu rerum temporalium ; 2° nobis præcipere ut mores nostros ad præscriptum legis divinæ, tum naturalis tum evangelicæ, accommodemus, agendo quæ divinitus sunt imperata, præcavendo quæ vetita ; 3° inobedientes et contumaces afficere pœnis canonicis, uti explicatum fuit in I^a parte.

Hac ratione Ecclesia condemnat usuras, præcipit jejunia et abstinentiam, vetat fieri diebus festivis opera servilia, mercatus et actus forenses, quæ sunt res temporales. Primævis sæculis prohibuit ne christiani suas causas civiles deferrent ad

¹ Pey, *Autorité des deux puissances*, tom. II, chap. III, § 7.

tribunalia judicum ethnicorum, quia id periculosum arbitrabatur (n^{is} 64, 65, 66).

IV. In dubio an causa, sit ordinis spiritualis vel temporalis, ad forum ecclesiasticum vel ad forum civile deducenda, Ecclesiæ est litem definitivo judicio dirimere. Probatum fuit in I^a parte (n° 64).

651. — III° *In quibus resideat potestas judiciaria Ecclesiæ, et quatenus primi pastores possint per seipso, aut per delegationem exercere hanc potestatem ?*

I. Jure divino potestas judiciaria residet in S. Pontifice et in Episcopis, uti explicatum fuit in prima parte *Prælectionum*, ubi etiam actum est de causis majoribus reservatis Sanctæ Sedi (n° 78).

Jus canonicum non definivit omnes causas majores ; quod sapienter provisum est ne limitata præsumatur jurisdictio pontificia ; sed firmum stat principium, ubi vis gentium per Ecclesiam catholicam admissum, referendas esse ad Sanctam Sedem difficiliore quæstiones, quæ ad fidem, ad sanctitatem morum, ad disciplinæ integritatem, ad libertatem Ecclesiarum multum conferunt.

Sic, ut exemplum inter plura alia citemus, nullibi, quod saltem noverimus, expressa lege declaratum fuit causam de validitate aut nullitate matrimonii principum annumerandam esse inter causas majores. Nihilominus tamen, cum res sit per se gravissimi momenti, et aliunde pertimescendum sit ne desit sufficiens libertas judici in partibus quibus dominatur princeps cujus interest, usus obtinuit ut ad Ecclesiam Romanam deferatur. Desinente sæculo XII, Cœlestinus Papa III graviter conquestus est de nonnullis Episcopis Galliarum qui sententiam divortii dixerant inter Philippum regem Franciæ et Ingelburgem ; et judicium, præter fas pronuntiatum, irritavit. « Non « est, inquit, a temeritatis vitio alienum, quod in tam arduo « et difficili negotio, non fuit censura Sedis Apostolicæ requisita « per quam vel ipsum canonicè finiretur, vel committeretur

« aliquibus qui idem, servato juris ordine, secundum canonica
 « statuta terminarent. Hic revera contra sanctorum Patrum
 « veneranda concilia processum est manifeste, qui majores et
 « difficiliore quæstiones ab universis ad Sedem Apostolicam
 « censuerunt debere præferri, quod usque in hodiernum diem
 « non solum a Gallicana Ecclesia, præterquam in præsentis ar-
 « ticulo, verum etiam a longe remotioribus devotissime obser-
 « vatur¹. »

Reservatio igitur causarum, præter casus præfinitos a jure, pendet a gravitate rerum, et in his ratio maxime habetur adjunctorum temporum et locorum, nam multa eveniunt quæ legislator non prævidit. Nostra ætate, cum moveretur in Galliis quæstio de amovibilitate succursalistarum, de pensionibus a gubernio solutis clero parochiarum et Episcopis, de obligationibus percipiendis occasione functionum sacri ministerii; atque multis videretur opportunum fore statum rerum immutari, quem parum decere dicebant dignitatem et libertatem cleri, SS. noster Pius Papa IX declaravit hujusmodi causas, pro rei gravitate, deferendas esse ad Sanctam Sedem.

Jure ecclesiastico potestas judiciaria residet in patriarchis, primatibus, metropolitanis, conciliis provincialibus, prælatis regularibus jurisdictionem quasi-episcopalem obtinentibus; quod in prima parte etiam expositum fuit.

652. — II. Omnes qui jure divino, aut humana institutione, habent potestatem ordinariam fori externi, illam exercere valent, pro suo arbitrio, vel per seipsos immediate, vel per delegationem, suas partes officiali committendo, dummodo, tum in delegatione, tum in exercitio juris, servent regulas sanctis canonibus præstitutas.

Neminem fugit Episcopus usos fuisse sua jurisdictione per seipsos immediate, absque Coepiscoporum concilio, et etiam sine cleri sui respective interventu, per priora sæcula.

¹ *Annales Ecclesiastici* Baronii, ed. Mansi, tom. IX, pag. 695, 694, anno 1195.

S. Paulus excommunicavit incestuosum Corinthi, et alios quosdam etiam *Satanæ tradidit in interitum carnis*, ad procurandam salutem animarum. Eodem jure, discipuli Apostolorum, qui Ecclesiarum regimini præpositi sunt, sententias tulerunt, seu reales, seu personales, in causis ordinariis disciplinæ et correctionis morum, quin necessarium arbitrarentur sibi e clero consiliarios adsciscere, vel rem in conventu Episcoporum componere; quod tamen nunquam prætermiserunt in negotiis majoribus.

Sæculis ætatem Apostolicam secutis, præsertim a sæculo iv et v, invaluit in plerisque Ecclesiis ut Episcopi non aliter definirent causas graviores quam in concilio provinciæ, et sibi consociarent clericos in cognitione causarum inferiorum, in quibus scilicet agebatur de clericis minoribus et de laicis; quam disciplinam sanxerunt multa concilia, in Africa, in Hispania, Germania et cæteris regionibus habita. Præscripserunt synodum trium Episcoporum pro judicio presbyteri, et duodecim Episcoporum, si in causam veniret Episcopus. Velut axioma dicebatur: *Episcopus sacerdotibus et ministris honorem solus dare potest, solus autem auferre non potest*. Concilium Carthaginense IV providit causis clericorum inferiorum et laicorum, præcipiendo ut « Episcopus nullius causam audiat absque præsentia suorum clericorum, alioquin irrita erit sententia « Episcopi, nisi clericorum præsentia confirmetur. » — Nulla tamen ea de re fuit lex generalis eundem ordinem judiciale præscribens in universali Ecclesia; et exempla citantur sanctorum præsulum qui ab ea regula identidem recedendum putaverunt, in iis etiam Ecclesiis ubi disciplina conciliorum Africanorum statuta fuerat¹.

Versus sæculum xiv instituta fuerunt tribunalia officialitatum, quibus Episcopi, non jam immediate per seipsos, sed per suum vicarium generalem seu officialem, jurisdictionem con-

¹ Apud Grat. *Causa* xv², quæst. vii. — Thomassin, *Discipl. Eccles.*, part. II, lib. III, cap. ci-cxv.

tentiosam exercuerunt in clericos et laicos suæ diœcesis. Hæc immutatio disciplinæ facta est, non ex abrupto, nec ulla lege generali, sed sensim, ut plerumque fit in moribus Ecclesiæ. Causæ criminales Episcoporum paulatim ad Sanctam Sedem exclusive devolutæ sunt, in prima etiam instantia, quando de privatione sedis agebatur : quoad vero causas minores cleri, cum synodi provinciales rarius haberentur, Episcopi provide- runt, pro diversa natura rerum, ut causæ tum personales tum reales in sua diœcesi subortæ, examinarentur et definirentur in sua præsentia, convocatis senioribus Ecclesiæ, vel coram suo Archidiacono. Cum autem postea Archidiaconi quorum officium erat inamovibile, aliquam independentiam in suis functionibus affectare viderentur, et aliunde huic muneri non sufficerent, siquidem multum per mediam ætatem excreverant attributiones jurisdictionis ecclesiasticæ, a sæculo xiv post concilium Lateranense, Episcopi plerumque instituerunt vicarium generalem ad nutum revocabilem, cui jurisdictionem contentiosam, maxima ex parte, commiserunt (n° 188).

*653. — Ex notionibus historicis quas summam delineavi- mus, sequitur 1° Episcoporum arbitrio et prudentiæ dimitti ut sibi reservent, vel officiali committant, exercitium jurisdictionis contentiosæ, dummodo in utroque casu serventur regulæ jure canonico sancitæ in ferendis judiciis, quas infra exponemus. — Canones qui olim requisierant synodum Episcoporum pro causis diaconorum et presbyterorum, in desuetudinem abierunt; concilium autem Tridentinum plenam libertatem relinquit Episcopis judicandi per seipsos; nec mentionem quidem habet de inter- ventu officialis.

Sequitur 2° Episcopum, si officialitatem instituerit, libertatem retinere causas sibi reservandi, vel sententias ipse ferendi, quando expedire judicaverit.

654. — Solutis quæstionibus de natura, objecto et subjecto jurisdictionis ecclesiasticæ, necessarium non videtur ut inquiramus in quos potestas judiciaria exserenda sit, cum evidenter

sequatur Ecclesiam sua jura, quæ ad bonum regimen societatis christianæ et ad omnium Christifidelium salutem suscepit, in omnes, absque ulla distinctione exserere posse, prout in Domino judicaverit expedire. Non excipiendi sunt qui se ab unitate catholica, hæresi vel schismate, sejunxerunt; absit enim ulli fas esse abrumpere, propria voluntate, vincula quibus vi baptismi ad Ecclesiam pertinet. Nec meliori jure magistratus sæculares se subducere præsumunt jurisdictioni Ecclesiæ, pro excessibus commissis in exercitio sui muneris, independentiam potestatis sæcularis prætexentes. De independentia potestatis sæcularis in suo foro nequaquam contendimus; verum, si fines sui fori prætergrediantur, si, inquam, sub obtentu regiminis civilis, jura sacerrima, legesque naturales et evangelicas violent, Ecclesia, quæ interpres atque custos constituta est juris divini, in eos auctoritate certo animadvertere valet (n° 65).

Omnes proinde christiani, quocumque in statu versentur, subditi sunt potestati judiciariæ Ecclesiæ; cum autem hujus exercitium diversis prælatis demandetur, quorum certis fini- bus determinata est jurisdictio, reliquum est ut singulorum competentia definiatur, quod in articulo subsequenti aggre- dimur.

ARTICULUS II. — DE COMPETENTIA FORI SINGULORUM JUDICUM
ECCLESIASTICORUM.

*655. — 1° *Quibus regulis determinetur competentia judicis in foro ecclesiastico?*

Regulas canonicas exposuimus in 1^a parte *Prælectionum*, quæ in solutionem præsentis quæstionis viam aperiunt; ex illis enim regulis sequitur neminem reputari judicem com- petentem, nisi 1° constitutus fuerit auctoritate publica cum ju- risdictione, seu ordinaria, seu delegata, in foro externo; 2° suam